

Pesti Sándor

A MAGYAR DEMOKRÁCIA VÁLSÁGA (?)

A tanulmány címe Bibó István klasszikus írása címének parafrázisa. Fontosnak tartom azonban a benne lévő zárójeles kérdőjelet. A válság fogalma ugyanis, hasonlóan a politikatudomány és általában a társadalomtudományok által használt jó néhány társához, sok szempontból szubjektív kategória, attól függ, mit definiálunk annak, illetve hogy az adott helyzet megítélésünk szerint kimeríti-e az általunk adott meghatározást. Így amikor az írás második felében sorra veszem a válság egyes, az elmúlt hónapok során leggyakrabban felmerülő aspektusait, inkább a válság(ok) megléte mellett és ellen szóló érveket próbálom összegyűjteni, mintsem egyértelműen állást foglalni a kérdésben.

Előtte azonban az események okairól, és azok különböző értelmezéseiről, a versengő narratívákról szólok.

I. Okok

A történelemben majdnem minden fontos eseménynek van egy jól megragadható, a felszínen megjelenő konkrét, és egy mélyebben fekvő, jóval összetettebb és nehezebben értelmezhető oka. Ezúttal a konkrét ok természetesen az őszi beszéd nyilvánosságra kerülése. A mélyebben fekvő ok mögött viszont kis túlzással ott húzódik az egész 20. századi magyar történelem. Szorosabban véve pedig az a rendszerváltás után fokozatosan kialakuló mély megosztottság, a „két Magyarország” létrejötte, amely mára már korántsem csupán a szűk eliteket vágja ketté, hanem a választótétel kb. 60 %-át, a két tábor elkötelezett törzsszavazóit (sőt a gimnazistakorúak egy részét is). Ez az elementáris ellenszenv a két tábor között napjainkra olyan méreteket öltött, hogy szinte eleve elrendelt volt a kirobbant válság (az egyszerűség kedvéért most nevezzük annak). Ha nem a kazettaügy, akkor valami más robbantotta volna ki. Mint említettem, ez a rendkívül mély kulturális-politikai-szocializációs törésvonal jóval a rendszerváltás előttre visszanyúló genezissel bír. A törésvonal mibenléte persze igen összetett – és alapos elemzése meghaladná ezen írás kereteit –, meggyőződésem azonban, hogy legfőbb eleme máig a kommunista rendszerhez és annak működtetőihez való viszony. Újfént rögzítem, hogy sokat segített volna az ellentétek tompításában, ha közvetlenül a rendszerváltást követően az előző rendszer felső párt- és állami vezetésének tagjait hosszú időre kizárják az új, demokratikus politikai hatalom gyakorlóinak köréből. Ez a döntés az egész magyar politikai kultúra javát szolgálta volna, és csökkentette volna bizonyos jobboldali körök frusztráltságát, engesztelhetetlen gyűlöletét a baloldal hatalomgyakorlóival szemben. Ma azonban én már jószerevével csak az időt látom megoldásnak a probléma kezelésére, előbb-utóbb a kommunista rendszernek mind az elnyomói (és hasznélvezői), mind az elnyomottjai kikerülnek az aktív korból.

Több oldalról is felmerült az elmúlt hetekben, hogy a válság kézenfekvő megoldása lenne a két vezér lemondatása, sőt visszavonultatása a politikai életből. Kétségteljesen az ő konfrontatív-

megosztó személyiségük és ádáz küzdelmük is hozzájárul a jelenlegi hisztérikus hangulathoz. Lengyel László azon megállapítása azonban, mely szerint „e két hős okozta és okozza Magyarország válságát” (Népszabadság 2006. október 20.) véleményem szerint meglehetősen leegyszerűsített magyarázata a történések okainak. Felcseréli ugyanis az okot és az okozatot. Eredendően ugyanis nem ők idézték elő a jelenlegi állapotokat, hanem az imént említett mélyebb okok hordták ki magukból éppen ilyen habitusú vezéreket a két tábor élére. (Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy én általánosságban is egy napon említeném a két embert.) Mellesleg úgy tűnik, az elmúlt hetek eseményei inkább megerősítették őket saját táboruk élén.

Szintén többen javasolták (például Tamás Pál, Népszabadság 2006. október 17.), hogy a két oldal értelmiségének kellene párbeszédet kezdeményezni egymással, illetve generálni a politikusok között. Ezzel kapcsolatban pedig azért vagyok szkeptikus, mert úgy látom, a politikusoknál már csak a két tábor véleményformálói gyűlölik jobban egymást (beleértve ebbe sajnos az újságírókon, művészeken kívül a tudomány képviselőinek egy részét is).

II. Versengő narratívák

A történéseket mindkét tábor politikusai, véleményformálói, publicistái (vagy legalábbis egy tekintélyes részük) előre eltervezett, tudatosan manipulált események logikus láncolataként interpretálja. Két koherens, egymással versengő összeesküvés–elmélettel van tehát dolgunk. (Fontosnak tartom persze megjegyezni, hogy nézetem szerint a legsúlyosabb „összeesküvés–elmélet” éppen az az állítás, mely szerint a politikában egyáltalán nincsenek összeesküvések. Az emberiség történelme ugyanis igen nagy részben a mindenkori versengő elitek egymással szembeni cselszövéseinek, összeesküvéseinek története.)

A jobboldali narratíva szerint Gyurcsány szivárogtatta ki a beszédet (talán már ezért is mondta el ebben a formában), majd provokátorok felhasználásával elérte, hogy a tiltakozások erőszakba torkolljanak, megakadályozta, hogy a rendőrség megvédje a tévészékházat, ellehetlenítette a Fidesz kampányzáró nagygyűlését, október 23-a előtt utasította a rendőrséget – egyebek között szintén provokátorok igénybevételével, egy tank menetkész állapotban történő kiállításával – a Fidesz békés megemlékezésén résztvevők megfélemlítésére, és általában a brutális rendőri fellépésre, mindezen terveihez pedig folyamatosan felhasználta a titkosszolgálatokat.

A baloldali narratíva szerint a beszédet már jóval a kiszivárogtatás előtt megszerezte a Fidesz, Orbán Viktor tusnádi beszéde óta erre építette föl kommunikációs stratégiáját, a nyilvánosságra kerülést követően fölheccelte a szélsőjobboldali csöcseléket – amellyel az események során egyébként is folyamatosan, több szalon kapcsolatban állt, ezzel is igazolva, hogy hazánkban nincs éles határ a mérsékelt és a szélsőjobb között –, október 23-án pedig tudatosan, az erőszak kiprovokálása céljából választotta megemlékezése színhelyül a Belváros legforgalmasabb csomópontját.

Valljuk be, mindkét narratívában van logika, egészében is és egyes elemeiben is, számos érvet, bizonyítékot lehet mellettük felhozni. A dolgot tovább bonyolítja (vagy egyszerűbbé teszi?), hogy a két olvasat egyes elemei nem feltétlenül zárják ki egymást. Sokan gondolják például, hogy valóban már régóta a Fidesznel volt a kazetta, de végül egy preventív akcióval mégis Gyurcsány szivárogtatta ki, hogy magához ragadja a kezdeményezést a kommunikációs térben.

Elvileg szintén nem zárható ki, hogy a kormányon lévők és a Fidesz egyaránt úgy ítélte meg, számára lenne hasznos, ha erőszakba torkollanának a 23-i események.

III. Válság (?)

A továbbiakban annak elemzésére térek rá, hogy a lezajlott események – és a jelenlegi helyzet – mennyiben értelmezhető a magyar demokrácia válságaként, pontosabban a válság szó elé az elmúlt időszakban biggyesztett jelzők közül melyik relevanciáját milyen súlyúnak érzem.

1. Alkotmányos válság (?)

Az utóbbi egy-két évben mind többektől lehet hallani-olvasni, hogy a magyar alkotmányos rendszer 1989–90-ben kialakult – és a lényegét tekintve máig változatlan – struktúrája kimerítette tartalékait, és radikális megújításra szorul. Mások szerint pedig már születésekor is alapjaiban elhibázott volt. Az őszi események természetesen felerősítették ezeket a hangokat. A radikálisabbak alkotmányozó nemzetgyűlést, és történelmi hagyományaink legkülönbözőbb elemeinek felélesztését, megújítását szorgalmazzák (Szent Korona-tan, ellenállási záradék stb.). A józanabb, felkészültebb elemzők, publicisták, politikusok közül is sokan beszélnek azonban alkotmányos válságról, az alkotmányos rendszer radikális megváltoztatásának szükségességéről (például Kósa Lajos, Heti Válasz X. 12.; Orosz István, Heti Válasz X. 26.; és a Védegylet más képviselői, Stumpf István több interjúja és előadása). Legtöbbjüknek konkrét javaslatok is vannak.

A magam válasza azonban épp ezen a téren a legegyszerűsebb: én az eseményekben legkevésbé az alkotmányos rendszer válságát látom. Lényegét tekintve a rendszerváltáskor létrehozott alkotmányos-közjogi struktúra megfelel a szakmai és magánemberi ízlésemnek, és a magyar hagyományokhoz, valamint a kor kihívásaihoz egyaránt illeszkedő konstrukciónak tartom, amely ma sem merítette ki tartalékait. Vonatkozik ez a kormány és az államfő jogállására, utóbbi választásának módjára, az egykamarás parlamentre, a legfontosabb alapjogok lényegi szabályozására egyaránt. (Talán a kétharmados törvények nagy száma az egyetlen kivétel.) Természetesen ez nem jelenti azt, hogy egyes részterületeken (pártfinanszírozás, médiatörvény, államháztartási törvény, gyülekezési törvény stb.) ne lenne szükség fontos változtatásokra, korrekciókra, ez azonban nem egyenlő az alkotmányos-közjogi struktúra generális revíziójával. Másrészt számos konkrét példa mutatja, hogy a fent felsorolt területeken is bőven lenne lehetőség az adott törvényi keretek optimálisabb kihasználására, ami számos ok (a politikai kultúra állapota, egyes felelős beosztásban lévő személyek szakmai inkompetenciája, olykor egzisztenciális okokból, pozícióféltésből történő elvtelen megalkuvása stb.) miatt nem történik meg.

Az őszi események kapcsán talán legtöbbet emlegetett kifogás volt ezen a téren, hogy az alkotmányos struktúra négy évre bebetonozza a miniszterelnököt, és ez alatt szinte bármit megtehet, lényegében nincs lehetőség az elmozdítására. Ha azonban a lehetséges konkrét megoldásokat keressük, elméletileg csupán két ilyen létezik: a képviselők visszahívhatósága (ami teljes abszurditás a szabad mandátum elvén alapuló parlamentáris rendszerekben) és a köztársas-

sági elnök parlamentfeloszlatási jogkörének korlátlaná tétele (ez pedig a francia típusú félel-nöki rendszer felé vinné el a közjogi struktúrát, amit én szintén nem helyeselnék). Kétségkí-vül gyengítene valamelyest a miniszterelnök pozícióján a konstruktív bizalmatlansági indítvány átalakítása egyszerű bizalmatlansági indítvánnyá, de épp az elmúlt események igazolták, hogy egy sima bizalmi szavazás sem tudta megrendíteni a pozícióját, amikor pedig a parlamenti többségnek nem kellett alternatívát felmutatnia.

2. Gazdasági-pénzügyi válság (?)

Amint az köztudomású, a legtöbb makrogazdasági adatunk lényegében bármely összehasonlításban lesújtónak mondható, és az elfogadott konvergenciaprogram ellenére a jövő sem tűnik túl biztató-nak. Ezt a helyzetet, ha úgy tetszik, akár válságosnak is nevezhetjük (mint említettem, ez definíció kérdése). Ez az állapot azonban nem a beszéd kiszivárgását követő botrány, hanem elsősorban az elmúlt 4 év kormányzásának következménye. Ha csupán a szeptember 17-e utáni időszakot szemléljük, azt állapíthatjuk meg, hogy a pénzügyi helyzet nemhogy súlyosbodott volna, hanem több jel is annak javulása, stabilizálódása irányába mutat. Noha a Pénzügyminisztérium a zavargások miatt a következő 4 évre a hozamfelár emelkedése következtében – ki tudja, milyen számítások alapján – a kamatkiadások 200 milliárdos növekedésével számol, ezt az eddigi kötvény- és diszkontkincstárje-gy-aukciók eredményei nem támasztják alá, az éven túli lejáratok referenciaértékei például ma ala-csonyabb szinten vannak, mint a zavargások kezdetekor. A magyar állampapírok az ősz folyamán egyre népszerűbbé váltak a külföldi befektetők körében (még ha ezek egyre nagyobb százalékát tes-zik is ki a komoly kockázatokat jelentő, rövid távra spekuláló fedezeti alapok – hedge-fundok –, amelyek mögött azt sem lehet pontosan tudni, hogy kik állnak). A forint árfolyama szintén erősö-dött szeptember óta, sőt még október 24-én is ez történt. Maga a jegybankelnök jelentette ki, hogy a külföldi befektetők szemében az utóbbi hetekben csökkent a kiigazító intézkedések megvalósítha-tósági kockázata. És valóban, a hazánkban befektető multikat – egyelőre legalábbis – szemmel lát-hatóan hidegen hagyták az események. Az üzleti körök mérvadó orgánumai – Financial Times, Economist, Wall Street Journal – pedig nem is csináltak titkot belőle, hogy Gyurcsány Ferenchen látják a magyar stabilitás zálogát. (Erre mondta frappánsan Orbán Viktor, hogy ők Pinochettel is jól elváltak. És valóban, például a nemrég elhunyt Milton Friedman, miközben hazájában, az Egye-sült Államokban még a gépjárművezetés jogosítványhoz kötését vagy az általános tankötelezettséget is az állami túlhatalom megengedhetetlen megnyilvánulásának tartotta, a piaci szabadság megingat-hatatlan híveként minden skrupulus nélkül szegődött a tömeggyilkos chilei diktátor tanácsadójául.)

3. Politikai válság (?)

Ez már bonyolultabb kérdés. Kétségkívül említhetünk jó néhány tényezőt, amelyek egy politi-kai válság szimptomájaként is értelmezhetőek. Mondok néhányat:

a) A legnagyobb ellenzéki erő illegitimnek tartja a kormányt, és annak fejével nem is haj-landó szóba állni.

Ez egyébként nézetem szerint egy meglehetősen problémás állítás. Egyetértek Kis Jánossal abban, hogy a 2006-os parlamenti választások eredménye „vitathatatlanul és megkérdőjelezhetetlenül legitim” (Élet és Irodalom 2006. XI. 3.), az indoklásával azonban már nem. A végeredmény legitimitása ugyanis nem abból következik, hogy „a vezető ellenzéki pártot is felelősség terheli azért, hogy a magyar társadalmat meg lehetett téveszteni”, mert beszállt az ígéretlicitbe, ahelyett, hogy szembesítette volna a társadalmat a valósággal. (Egyébként a Fidesz amellet, hogy valóban beszállt az ígéretlicitbe, a kampány során igenis szembesítette a társadalmat a valósággal, miként a Magyar Nemzet és a Magyar Nemzeti Bank is.) A legitimitás – jogi értelemben legalábbis – abból fakad, hogy a választásokon az MSZP meggyőző fölényrel legyőzte a Fideszt, miközben a 11 000 szavazókörből több mint 10 000-ban ott ültek az utóbbi párt delegáltjai, jelentős csalás tehát kizárva. A politikai és a morális legitimitás pedig már igencsak szubjektív és relatív fogalmak. Az kétségtelenül igaz, hogy 1990 óta még egyetlen győztes párt esetében sem volt ekkora diszkrepancia a kampánybeli ígéret és a választásokat követő tettek között, de miként lehet e téren egzakt választóvonalat húzni, amit átlépve már illegitimnek tekinthető egy kormány? Ennyi erővel lehetne hivatkozni a kétségkívül meglévő balliberális médiatúlsúlyra is, vagy arra, hogy az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet számításai alapján az MSZP kb. tízszeresét (!) költötte a kampányban a törvényben megengedett 386 millió forintnak (amiként egyébként a Fidesz is).

b) 150–200 huligán minden különösebb gond nélkül elfoglalja az ország egyik legfontosabb közintézményét.

c) A magyar nemzet nem tudja méltó módon megünnepelni az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóját.

d) A köztársaság rendőrségének am MTV-székház ostromát követő éjszakákon és különösen október 23-án tanúsított brutális fellépése.

e) Az ország rendőri vezetői a nagy nyilvánosság előtt folytatnak vitát egymással, minden következmény nélkül.

f) A rendszerváltás óta nem volt ilyen kedvezőtlen a politikai elit általános megítélése Magyarországon.

g) Végül mindenképpen a demokratikus politikai berendezkedés válságát jelzi, ha a titkoszolgálatok tevékenyen beavatkoznak a belpolitikai folyamatok alakításába. Ennek pontos mi-
benlétét természetesen nem ismerjük, de azért vannak kétségbevonhatatlan tények.

Tény például, hogy a Nemzetbiztonsági Hivatal október 9-én kiadott egy közleményt, amelyben egyebek között ez áll: „A békés és tömeges demonstráció tömegzavargássá alakulhat át, melyben a résztvevők – tekintet nélkül eredeti szándékukra – akár pusztá jelenlétük miatt is bűncselekmények elkövetőjévé válhatnak.” Ezzel a közleménnyel egyrészt az a probléma, hogy annak kiadása nem tartozik a Nemzetbiztonsági Hivatal kompetenciájába, másrészt pedig az, hogy a benne foglaltak nem fedik a valóságot. A közlemény tényleges funkciója tehát eléggé nyilvánvaló.

Tény továbbá, hogy október 31-én, a parlament nemzetbiztonsági, rendészeti és emberi jogi bizottságainak együttes ülésén a kancelláriaminiszter a titkoszolgálatok adataira hivatkozva a Fidesz és az utcai szélsőjobb összefonódásáról, több csatornán keresztül történő együttműködéséről beszélt, majd bizonyítékait zárt ülésen tárta a bizottsági tagok elé, aztán az elhangzottakat 80 évre titkosítottak. Rá két napra azonban az ülésen lejátszott 16 hangfelvétel közül nyilvánosságra hoztak kettőt, amely bizonyos interpretáció szerint erősítheti a miniszteri vádat.

Létezik azonban két erős érv, amely a politikai válság léte ellen szól:

a) A kormánynak és a miniszterelnöknek biztos többsége van a parlamentben, amit ráadásul egy bizalmi szavazással is megerősített, amelyen minden kormánypárti képviselő kiállt mellette.

b) A közvélemény-kutatók legkülönbözőbb módokon feltett kérdéseire adott válaszokból – sőt az önkormányzati választások eredményeiből is – az a konklúzió szűrhető le, hogy a beszéd kiszivárgása és az azt követő szeptemberi-októberi események nem csökkentették tovább sem a kormány, sem az MSZP, sem pedig a miniszterelnök népszerűségét, és nem növelték a Fidesz támogatottságát (sőt a Szonda Ipsos szerint októberben Orbán Viktor népszerűsége csökkent legnagyobb mértékben). Ez még akkor is igaz, ha az MSZP támogatottsága már szeptember elejére lényegében a törzsszavazói bázisára csökkent. Az a tény pedig, hogy az a kb. 2 millió ember, aki eddig is utálta Gyurcsányt, most még sokkal jobban utálja, még nem feltétlenül tekinthető a politikai válság definíciójának. Ráadásul – egyelőre legalábbis – az utcákról is eltűntek a tiltakozók.

4. Morális válság (?)

Egyértelműen itt érzem leghalványabbnak a kérdőjelet. Ennek a kérdéskörnek a következő három aspektusát vélem a legrelevánsabbnak:

a) A hazugság. Erről már annyit írtak, hogy nem térek ki rá részletesebben. Csak jelzem, hogy a történetek egyediségét a „minden politikus hazudik” toposzhoz képest véleményem szerint Rauschenberger Péter fogalmazza meg legtalálósabban: „A parlamentnek felelős kormány és a választóknak felelős parlament természetesen idealizáció. A valóság más. De ha a felelős kormányzás elmulasztása, abban a ritka esetben, amikor kétség nélkül bizonyítani tudjuk, nem számít botránynak, azzal azt mondjuk ki, hogy a demokratikus ideál már egyáltalán nem is irányadó, már nem is releváns szempont, amihez a valóságot időnként hozzámérjük.” (Élet és Irodalom IX. 29.)

Földidézném még ezzel kapcsolatban Uj Péter hasonlatát a vízbe fürdőzés közben, szemérmesen belevizelő és a trambulínról 5 m magasból, büszkén behugyozó ember közötti különbségről.

b) Az őszi beszéd hangvétele, a trágár stílus. Ezt a szempontot a legtöbben hajlamosak elbagatellizálni, sőt egyesek odáig mennek, hogy kifejezett erényként interpretálják (Nádas Péter, Szilágyi Anna). Magam azonban hasonló súlyú morális problémát látok benne, mint a beszéd tartalmában. A köztársaság miniszterelnöke ugyanis nyilvánvalóan komoly mintaadó szerepet tölt be, egy ilyen habitusú ember egyszerűen nem méltó erre a szerepre, még akkor sem, ha a legszűkebb baráti környezetében beszél így (itt persze korántsem erről volt szó, hiszen 200 ember előtt, miniszterelnökként nyilvánult meg). Legalábbis az én (konzervatív?) felfogásom szerint. Az őszi folyamán már három, egymástól teljesen független, közoktatásban tevékenykedő ismerősömtől hallottam vissza, hogy amikor trágár kifejezésmódja miatt figyelmeztette a diákját, az a miniszterelnökre hivatkozva vágott neki vissza.

Persze tudom, hogy ennek a beszédmódnak már nem egy MSZP-s politikus esetében tapasztalhattuk a megnyilvánulását (pl. Toller L., Szabó Z., Horn Gy.), és egyes liberális sajtóorgániumokban, tévéműsorokban is sikk így írni, beszélni (Magyar Narancs, Élet és Irodalom, Index, Tilos Rádió, Heti Hetes stb.). Úgyhogy ezen a téren legalábbis egy platformra kerül az

utcán randalírozó szélsőjobboldali csőceselék, valamint az egykori kommunisták és a szabadon lebegő liberális értelmiségi-zsurnaliszták jó része: az ordenaré trágárság platformjára.

c) A rendőri brutalitás, és a következmények elmaradása. A végére hagytam az egész őszi eseménysorozat általam messze legsúlyosabbnak tartott mozzanatát. A köztársaság rendőrségének a tévészékház ostromát követő éjszakákon és főleg október 23-án tanúsított, jelentős részben ártatlan embereket érintő, válogatott módszerekkel és eszközökkel folytatott, anonimitásba burkolózó, elképesztően brutális fellépését, és a budapesti rendőrfőkapitány ezt követő cinikus, pofátlan és az embereket hülyének néző magyarázkodásait. Én publicisztikai jellegű írásaimban is igyekszem tartózkodni a sommás megítélésektől, de most mégis azt kell mondjam, a magyar demokrácia szégyene, hogy ez az ember a posztján maradhatott. Mert mondhatja Orbán Viktor, hogy ő ismeri Gergényit, akit jó rendőrnek tart, és tudja, hogy igazából nem ilyen ember. Az senki számára nem lehet mentség, hogy politikai sugalmazásra (utasításra?) cselekedett. Úgyhogy ő igenis ilyen ember. Egy, valóban a Kádár-kor nyelvét beszélő korlátolt szakbarbár egy jogállamban kisvárosi rendőrkapitány sem lehet, nemhogy egy megye, és főleg nem a főváros első számú rendőre.

Külön érdekes volt megfigyelni, hogy az október 23-át követő napokban több, eddig általam értékelvűnek gondolt-ismert liberális értelmiségi, politikus a politikai elfogultság (sőt a politikai szenvedély) hatására hogyan bagatellizálta el a történeteket, milyen megértéssel viszonyult a rendőrségi brutalitáshoz. Hogy csak az általam hallottakat, olvasottakat említsem: Gönczöl Katalin, Hack Péter, Bauer Tamás, Gusztos Péter, részben Fodor Gábor (természetesen Kuncze Gábort és Demszky Gábort eddig sem gondoltam-ismertem értékelvű embernek). Kitűnő ellenpélda Kis János, Tamás Gáspár Miklós és mindenekelőtt Rauschenberger Péter nagyhatású, empirikus cikke az Élet és Irodalom november 3-i számában.

Utóbbi cikke végén eljut a következők kimondásáig: „Szerintem ez az a helyzet, amikor nekünk, az ország liberális értelmiségének kéne kimondani, nem kimondani, sikítva kiabálni, hogy túrheterotelen botrány, ami történt, és hogy nem vállalunk ezzel semmiféle közösséget... Ha nem tesszük meg, többé nem formálhatunk igényt arra, hogy konzervatív polgártársaink becsületos embereknek tartsanak bennünket.” Én, „konzervatív polgártárs”-ként természetesen nem mennék ilyen messzire, úgyhogy maradok csupán a főtebbiek rögzítésénél.

A baloldali sajtó jó része is igyekezett elhallgatni a történeteket. A Népszabadság például teljesen negligálta a konkrétumok közlését, még az Áder János október 26-i sajtótájékoztatójáról szóló tudósításból is teljes egészében kimaradt az erről történő beszámoló (miközben a sajtótájékoztató első, nagyobbik része erről szólt). Ezzel szemben a Magyar Nemzet példás tényszerűséggel, heteken keresztül ismertette a konkrét eseteket. (Ilyenkor üt persze vissza, hogy a Magyar Nemzet túl sokszor csinál a bolhából elefántot, kiált fölöslegesen farkast, és amikor tényleg itt a farkas, akkor sem hisznek neki az elkötelezett jobboldali törzsszavazókon kívül.)

*

Nem tudható természetesen, hogy a jelenlegi csönd vihar utáni, vagy vihar előtti csönd. A tavasszal együtt várhatóan nem csak a jó idő, hanem a szociális feszültségek kiegyezése is eljön, és ha ez összekapcsolódik az értékelvű, ideológiai alapú tiltakozások újbóli föllángolásával, akár az összes kérdőjelem okafogyottá válhat.